

KİTAP İNCELEMESİ

KÜRESEL SÜREÇTE MEDYA VE ŞİDDET

Ayfer Yolcu*

16. yüzyıldan bu yana özellikle Sanayi Devrimi ile birlikte küreselleşmeye hız veren teknolojik gelişmeler ve bu gelişmelerin oluşturduğu kitle iletişim ağları, iktidar ve güç mücadelesinde önemli bir araç haline gelmiştir. Ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel alanlardaki dönüşümlere kaynaklık eden bu etken, yeni dünya düzenini hakim güçler tarafından yeniden şekillendirmektedir. Özellikle bir iletişim ve enformasyon kanalı olarak işlev gören medya, mesleki etik kurallarının dışında kalarak, medya sahipleri tarafından ideolojik bir üretimin aracı haline gelmiştir. Böylece manipülatif bir işlev görmekte olan medya, ticari medya kuruluşlarına dönüşmüştür. Ticari boyuta dönüşen medya ulusal sınırları da aşarak, uluslararası alanlarda mega şirketler tarafından (ABD, İngiltere ve gelişmiş Avrupa ülkeleri) ürünleri, izleyiciyi tüketime yönlendirecek şekilde üretip dünya pazarına sunmaktadır. Bu yolla insanın inanç, düşünce, tutum ve davranışlarını etkilemeye çalışan medya, insanı abluka altına almaya çalışmaktadır. Ahlak ve etik değerlerden yoksunlaşarak, özellikle şiddet unsurlarına ağırlık verip buna maruz kalan çocuk ve gençleri de tahrip etmektedir.

Bu çerçevede hazırlanan “Küresel Süreçte Medya ve Şiddet” kitabı da, Hegem Vakfı Başkanı Prof. Dr. Adem Solak editörlüğünde; Prof. Dr. Necmettin Tozlu, Prof. Dr. Adem Solak, Prof. Dr. İsmail Doğan, Dr. Öğr. Üyesi Durmuş Ekiz, Dr. Terri K. Wonder ve Dr. Öğr. Üyesi Enver Sarı tarafından kaleme alınmış olup, küreselleşme sürecini ve buna hız kazandıran medyanın asıl işlevi dışında kar amaçlı hizmet ederek, reyting değeri yüksek olan şiddet unsurlarına sıkça yer vermesi ve buna maruz kalan çocuk ve gençler üzerindeki olumsuz etkilerine değinmiştir. Araştırmacıların, Türk medyasında gelişen önemli şiddet ve cinayet olaylarına ilişkin ilgili araştırmaların durumunu ele alması, medyadaki şiddet unsurlarının çocuk ve gençler üzerinde artan saldırganlık için nedensel bir risk faktörü oluşturduğuna dair hipotezleri ikna edici olmaktadır. Araştırmacılar, çocuk ve gençlerin saldırganlaşma eğilimini tetikleyen risk konumunda olan medyaya karşı alınabilecek önlemler ile onların sağlıklı bir kişilik oluşturmada şiddete karşı tampon oluşturan faktörleri güçlendirmeye odaklanmaktadır.

*Lisans öğrencisi, Atatürk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, ORCID: 0000-0002-4051-3690, ayfer.yolcu23@ogr.atauni.edu.tr

Bunun için de yeni dünya düzeni karşısında çocukları ve gençleri verimli, üretken, akılcı ve bilinçli hale getirebilmek için aileye, eğitimcilere, yöneticilere ve ilgili alanlardaki kurum ve kuruluşlara düşen görev ve sorumlulukları izah etmeye çalışmıştır. Bu açıdan araştırmacılar, küreselleşme olgusunun medyaya yansımalarını haber ve dizi üzerinden analiz ederek bunun çocuk ve gençleri nasıl yönlendirip etkilediğini, küresel sürecin yıkımlarına ve medyanın oluşturabileceği risklere karşı alınabilecek önlem ve çözüm önerilerini aktarmıştır.

Kitap, “Küreselleşme ve Suç”, “Küresel Değerler ve Türk Dünyası”, “Medya ve Şiddet”, “Suç ve Şiddet Açısından Bir İlin Analizi”, “Medya, Kurtlar Vadisi ve Şiddet”, “Amerika’da Şiddet ve Çocuk Suçları” ve son olarak “Genel Değerlendirme ve Sonuç” bölümü ile beraber toplam sekiz bölümden oluşmaktadır. Kitabın birinci bölümü Prof. Dr. Necmettin Tozlu ve Adem Solak tarafından kaleme alınmış olup “Küreselleşme ve Suç” konusuna değinilmiştir. Yazarlar “küreselleşme” kavramını değişim sürecinde olan dünyanın, özellikle Batı devletlerinin kendi öngördüğü dünyayı kurmada önemli ve etkin bir araç olarak kullandıklarına vurgu yaparak küreselleşmenin, kendiliğinden oluşan bir olgu olmadığına, bir düşüncenin, bir tasavvurun eseri olduğuna değinmişlerdir. Ekonomik, sosyal, kültürel ve politik alanları etkilemekte ve değişime uğratmakta olan bu güç, ulusal kültürleri yok etmekle beraber üçüncü dünya insanını değerlerinden sökerek yabancılaştırmakta; hazza, zevke, konfora ve tüketime güdülenmektedir. Dolayısıyla zorluklarla mücadele etme, acılara katlanma ve de sorunları çözmek yerine hayattan kaçan bir nesil, sahte mutluluğa sığınan, bunlarda tatmin arayan bir nesil var edilmektedir. Tüm bunların arkasındaki suçlu ise “güç” tür. Tozlu ve Solak, özellikle dünyayı kendi çıkarları doğrultusunda yönetme eyleminde olan bu gücün, Türk-İslam dünyasını ve gelişmekte olan toplumları yıkıcı, yıpratıcı ve kuşatıcı etkiler altında bıraktığını ifade ederek savaşa, terörle, tehditle, çeşitli katliam ve tecavüzlerle; ailevi, ferdi ve toplumsal yapıları bozan güçlü sorunlar ile karşı karşıya kaldığını belirtmiştir. Tozlu ve Solak, bu sorunlara kaynaklık eden vizyon eksikliğinden yakınarak, farklılıkların yüceltilmesi adına sevgi ve anlayış temeli üzerine kurulu yeni bakış açılarının geliştirilmesini öngörür. Tüm bu açıklamalar neticesinde ise Tozlu ve Solak, küreselleşmeyi ve küreselleşmenin doğuracağı olumsuzlukları önceden sezen ve ona göre çözüm üretebilen kimlikli, kişilikli, yaratıcı, yeni oluşumları kavrayıcı, onlara yön verici, nitelikli bir insan tipi yetiştirmede eğitimin rolüne dikkat çekerek; eğitim programlarının geliştirilmesi, geniş ilişkiler var edebilecek şekilde yeniden düzenlenmesi gerektiğine vurgu yapmıştır.

İkinci bölüm Prof. Dr. İsmail Doğan tarafından “Küresel Değerler ve Türk Dünyası” üzerine yazılmıştır. Özellikle bilimsel ve teknolojik devrimler sonrası küreselleşme ile birlikte ortaya çıkan değişim olgusundan söz etmek mümkündür. Doğan, bu bölümde değişimi insan hayatını biçimlendiren ve yönlendiren bir olgu olarak tanımlayıp, bu değişimle gelen gelişmelere karşı direnmenin aksine, değişimin genel talep ve standartlarına uygun olan doğru bir eğitim ile değişime açık olmamız gerektiğinden bahsetmiştir. Değişim kültürünün ulusal ve evrensel açımları olan bireyselleşmeyi, toplumsallaşmayı ve küreselleşmeyi üç ayrı başlık altında kaleme alan Doğan; sağlıklı bir toplumsallaşma ve küreselleşmeye başarılı bir biçimde intibak etmenin, bireylerin yeteneklerini çağa uygun eğitimle donatması halinde mümkün olabileceğini ifade etmiştir.

Özellikle küreselleşme sürecinde değişen değerler; geleneksel değerler ile çevrili olan aile, eğitim, din, hukuk, siyaset gibi toplumsal kurumları değişime zorlamaktadır. Toplumlara düşen bu olguyu bir tehdit olarak değil, bir fırsat ve imkanlar dizisi olarak algılamak ve ona göre önlemler almaktır. Türk dünyasının da sahip olduğu coğrafi konum ve içerisinde çeşitli birçok kültür barındırması hasebiyle küreselleşmeden büyük ölçüde etkilendiğini dile getiren Doğan, küreselleşmeyi bir değişim olarak kabul etmeme durumunda bu geçişin sancısının da artmasının kaçınılmaz olacağını dile getirmiştir.

Üçüncü bölüm, Prof. Dr. Necmettin Tozlu ve Adem Solak tarafından yazılmış olup “Medya ve Suç” konusuna değinilmiştir. Yazarlar, bu bölümde medyaya ilişkin bilgilere yer verirken, medyanın “suç” olaylarını kendi ürettikleri ve kurguladıkları bir düzlem üzerinden bireyi ve toplumsal hayatı doğrudan etkileyen gücünden söz etmiştir. Medyaya hakim güçler, benimsediği değer ve ilkeleri kendi ışığında yeniden üreterek yansıtır ve yeni bilinçler, yeni bakış açıları var etmeye çalışır. Böylece değerlerini, inançlarını, davranış ve tutumlarını hedef toplumlara benimsetmeye çalışarak, dünyayı gelişmiş ülkeler için gönüllü bir açık pazara çevirir. Zira küreselleşmenin arkasındaki temel amaç bu olmaktadır. Tozlu ve Solak, toplumun bu stratejik baskılara maruz kaldığını belirterek, haberlerin de bu mantıkla sunulduğunu ifade etmiştir. Sansasyon uyandıracak nitelikte haberlerin hazırlanıp kitle toplumunun tüketimine sunulması, haberlerin burada bir meta gibi kullanıldığını göstermektedir. Daha çok görüntüye ve göze hitap eden medya, insanın diğer duyarlarını etkisizleştirerek, dünyayı ekonomik ve finansal gerekçelere dayalı hakim düşünceler tarafından inşa etmektedir. Bu konuda kitapta Türk medyasının olaylara bakış tarzına değinen Tozlu ve Solak; 2006 yılında Trabzon ilinde Papaz Andrea Santoro’nun liseli bir genç tarafından cinayete kurban gitmesi ile medyanın olaya ilişkin yansıttıklarını “dinci” senaryosundan “derin devlet” senaryosuna kadar kapsamlı bir şekilde analizini yapmıştır. Böylece medyanın gücü ile küreselleşmenin verdiği baskıyı ve batının her fırsatta bizi sıkıştırmaya çalışan politikalarından doğan etkilenmeleri papaz örneği üzerinden görmek mümkündür.

Kitabın dördüncü bölümü Adem Solak tarafından kaleme alınmıştır. Solak, bu bölümde dünyada ve ülkemizde artan suç oranlarına dikkat çekerek, bu oranların artmasındaki temel faktörlere değinmiştir. Özellikle küreselleşme süreci bu durumda önemli bir etken olmaktadır. Küresel kapitalizmin ürettiği eşitsizlik, kişiler arası şiddeti önleyen, toplumsal uyum ve dayanışma gibi kültürel faktörleri izole etmektedir. Solak, burada Trabzon ili üzerinden yola çıkarak yaşanan papaz cinayeti ve benzeri eylemlerin çok yönlü açılardan tahlilini yaparak, insanların ve toplumların suça ve şiddete meyletmesinin nedenleri üzerine bir analiz yapmıştır. Biyolojik etmen ve kişilere özgü bazı faktörler haricinde özellikle ailesel, çevresel, kültürel yapı ve bazı dış unsurların bu zemini oluşturmaya kaynaklık ettiğini dile getiren Solak; suçu ve şiddeti azaltmaya yönelik sosyo-kültürel ve eğitsel çalışmaların yetersiz kaldığından yakınmaktadır. Dolayısıyla bununla ilgili bazı önermelerde bulunan yazar, bilhassa eğitimin değişime uyum sağlama sürecinde yeniden organize edilerek, çağa uygun ders ve uygulama programlarının hayata geçirilmesini öngörür.

Beşinci bölümü, ülkemizde meydana gelen çeşitli şiddet olayları ve öğrencilerin maruz kaldığı şiddet sorunlarını “Medya, Kurtlar Vadisi ve Şiddet” başlığı altında Dr. Öğr. Üyesi Durmuş Ekiz kaleme almıştır. Ekiz, konunun başında öncelikle şiddet kavramının ne olduğuna değinmiş ve bunun özellikle toplumu ve okulları olumsuz etkilediğini elde ettiği nicel ve nitel veriler üzerinden yola çıkarak analiz etmeye çalışmıştır. Şiddete kaynaklık eden unsurlar arasında medya ve sosyal çevre, aile ve okul en yaygın olanlar arasında gelmektedir. Medya, çeşitli program türleri ile topluma yararlı olabilirken bazı programların içeriğindeki şiddet unsurları, şiddete ve şiddetin doğurduğu suç oranlarının artmasına sebep olabilmektedir. Yazar, “Kurtlar Vadisi” dizisi üzerine yapmış olduğu araştırma neticesinden yola çıkarak, ergenlik dönemindeki çocuk ve gençlerin çevrelerinde onlara sunulan modelleri, karakterleri,

Sekizinci bölüm son bölüm olmakla beraber “Genel Sonuç ve Değerlendirme” yapılmıştır. Medya aracılığıyla küçülen dünya, küçük bir topluluk haline dönüşmüştür. Dünyanın her yerinde olup bitenleri izlemekte ve izlemek zorunda kalmaktayız. Dolayısıyla medya ile güncel olaylar arasında doğru bağlantı kurulmaz ise günümüz hadiselerini doğru anlamak ve analiz etmek mümkün olmayacaktır. Rahip cinayeti, Irak eski lideri Saddam Hüseyin olayı gibi küresel haber boyutuna ulaşan haberler örnek olarak verilmiştir. Diğer yandan gençler arasında suç ve şiddet olaylarının artışına dikkat çekilmiş; aileler, okullar, yöneticiler ve medya başlıca sorumlular olarak gösterilmiştir. Suçun önlenmesi veya azaltılması adına, yetkili devlet organlarının yanı sıra bu işi gönüllü yürütebilecek sivil toplum örgütleri, eğitimciler, akademisyenler gibi ilgili değişik alanda yer alan insanlar birlikte hareket etmedikçe sorunların üstesinden gelmek mümkün olmayacaktır. Dolayısıyla küreselleşme sürecinde özellikle gençler arasında artan suç oranlarının azaltılması, verimli bireyler yetiştirilmesi için başta aileler olmak üzere okul yönetiminden sorumlu mercilere kadar yapılması gereken hususlar detaylarıyla aktarılmıştır.

Tüm bunlardan hareketle denilebilir ki; küreselleşme ile birlikte ekonomik, siyasi ve kültürel alanlar başta olmak üzere artık yaşamın her alanında oluşan hızlı değişimlerden söz etmek mümkündür. Bu sürecin hızlanıp dünyayı etkiler hale getirmesindeki en önemli etken ise enformasyon teknolojilerinde yaşanan gelişmelerdir. Gelişen teknolojiyle beraber kitle iletişim araçlarının akıl almaz bir boyuta ulaşması kültürel değişimin ve ekonomik kalkınmanın önemli bir aracı haline gelmiştir. Daha çok ekonomik boyutuyla ön plana çıkan küreselleşme, özellikle medya sektörünün bu süreçte ticarileşmiş bir endüstri haline gelmesiyle daha da keskin bir şekilde kendini göstermiştir. Dolayısıyla pazarın tüm iletişim sistemlerinin belirleyici gücü olması medyayı bilgilendirme, eğitme, eğlendirme vb. gibi asıl amacının dışında, ticarileşme yolunda bir sorun olarak ortaya çıkarmaktadır.

Medya, büyük ekonomik güçlere hizmet etmenin yanı sıra şiddetin de geniş ölçekte ve yeni biçimleriyle yayılmasını kolaylaştırmıştır. Sözel ve fiili olarak televizyona yansıyan şiddet içerikli program, haber, film, dizi, video oyunları bireye veya topluma şiddet olarak dönebilmektedir. Medya, suç ve şiddet içeren eylemleri izleyicinin tüketimine sunarak düşünsel, duygusal ve davranışsal uyarılmayı arttırmakta olup; şiddet, suç, saldırganlık tasvirlerini taklit etme eğilimini tetiklemektedir.

Literatüre baktığımız zaman medya ve şiddet üzerine yapılan birçok bilimsel araştırma medyada şiddet gösteriminin;kişiyi saldırganlaştırmaya iten duygu ve düşüncelerin ortaya çıkmasına, duyarsızlaştırmaya, kendine veya çevresine zarar verme eğiliminde bulunabileceğini göstermektedir. Neredeyse tüm akademik araştırmacılar ile çocukların ruh sağlığı ve gelişimiyle ilgilenen çeşitli bilimsel ve profesyonel kuruluşlar da şiddeti çok faktörlü sebeplere bağlamakla beraber, medyadaki şiddetin çocuk ve gençlere etki ettiği yönünde hemfikir çalışmalar ortaya koymuştur.

Sonuç olarak; medya ve şiddet ile ilgili uzun bir süreyi aşkın yapılan önemli akademik çalışmalar, laboratuvar ve saha deneylerinin yanı sıra birçok kitap yazılmıştır. “Küresel Süreçte Medya ve Şiddet” de bu kitaplardan biri olmakla beraber, nicel ve nitel veriler ışığında zengin referans kaynaklarından yola çıkarak, çocuk ve gençler arasında artan şiddet unsuruna odaklanmış ve olası çözümlere ilişkin önermeleri aktarmıştır.Giderek derinleşen ve genişleyen medyanın, gençlerde şiddet üretmedeki rolü yapılan analizler ve güçlü örnekler ışığında değerlendirilmiş olması, ilgili çalışanlara da bir veri sağlama niteliği taşımaktadır.

Aynı zamanda medya farkındalığının artırılmasına yönelik bilinci aşıl原因 ve medyanın yaratabileceği olumsuzluklar açısından değerlendirildiğinde de bir uyarı niteliğini taşıdığını söylemek mümkündür. Ancak günümüzde çözümlere ilişkin araştırmaların nispeten az olması ve şiddeti azaltmaya yönelik yapılan çalışmaların çoğunun sistematik olarak tetkiklerin yapılmaması sorunu azaltmaya yardımcı olamamaktadır. Bu da gelecekteki müdahalelere ilişkin önerilerde bulunma yeteneğimizi kısıtlamaktadır. Dolayısıyla çözülmemiş sorunları ele alacak çok katmanlı çalışmalara ihtiyaç duyulmakla beraber altta yatan psikolojik nedenlerin daha iyi anlaşılması ve önleyici müdahale programlarının bilimsel bilgiler kapsamında daha verimli ve etkin hale getirilmesi gerekmektedir. Bu da son teknolojik ölçümlerle gerçekleştirilecek daha fazla deneysel çalışma ve araştırmalara ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Nihayetinde güçlü ve bilimsel kanıtlara uygun müdahale programlarının faaliyete geçmesi şiddet ve saldırganlığı azaltmaya ümit verecektir.

KAYNAKÇA

Solak, A. (Ed.). (2008). Küresel süreçte medya ve Şiddet. (4. baskı). İstanbul: Hegem.